

Technische commissie bodem

Postbus 30947

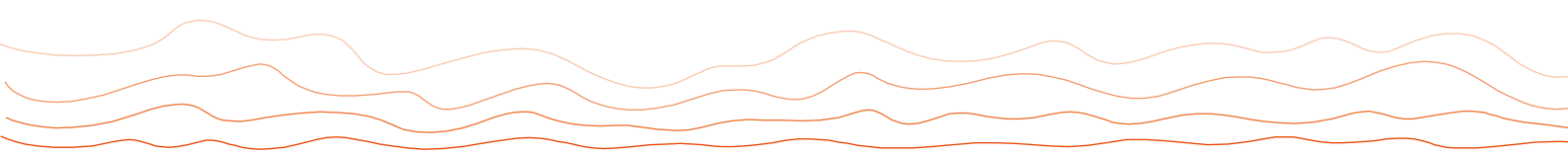
2500 GX Den Haag

T 070 4566596

E info@tcbodem.nl

**ADVIES EMISSIEARM AANWENDEN
VAN MEST: VERLENGING ONTHEFFING
EN VRIJSTELLING**

Aan
De Staatssecretaris van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

TCB A076(2012)

Den Haag, 10 mei 2012

Betreft: Advies Emissiearm aanwenden van mest: verlenging ontheffing en vrijstelling

Mijnheer de Staatssecretaris,

Op 25 april 2012 ontvingen wij uw verzoek¹ om advies over een verlenging van een ontheffing en een vrijstelling. Zowel de ontheffing als de vrijstelling betreffen de verplichting om mest emissiearm aan te wenden (zie bijlage). U heeft beide verlengingen al toegezegd. De ontheffing en vrijstelling worden apart besproken.

ONTHEFFING VOOR PRAKTIJKPROEF ALTERNATIEF SPOOR

De ontheffing betreft een proef in het kader van het zogenoemde alternatief spoor en is verleend aan de vereniging Noordelijke Friese Wouden en de Vereniging tot Behoud van Boer en Milieu. U heeft de ontheffing verlengd van 19 april 2012 tot 1 september 2012 om meer tijd te hebben om een voorstel voor verlenging van de proef te beoordelen.

De TCB was kritisch bij het verlenen van de oorspronkelijke ontheffing voor deze proef en pleitte voor een onafhankelijke *review* van de proef en de resultaten². Inmiddels is in opdracht van uw departement een onderzoek uitgevoerd naar de ammoniakemissie in het eerste jaar van de praktijkproef³. Uit het rapport blijkt dat niet voldaan wordt aan het uitgangspunt voor de proef, namelijk dat "er weinig meer ammoniak vervluchtigt dan het geval zou zijn indien drijfmest zonder die managementmaatregelen met de sleepvoet zou worden toegediend"⁴. Gezien de hoge ammoniakemissie is dit uitgangspunt naar het oordeel van de TCB onhaalbaar met de maatregelen die genomen kunnen worden in het alternatief spoor. Het is niet in het belang van het milieu om in het kader van deze proef mest bovengronds uit te blijven rijden.

VRIJSTELLING PRAKTIJKPROEF MINERALENCONCENTRAAT

De vrijstelling betreft een verlenging van een praktijkproef met mineralenconcentraat als kunstmestvervanger in aardappelen en graan, aangewend met behulp van sleepslangen onder gewas. Het opwerken van dunne mest tot mineralenconcentraat past in uw visie op het toekomstig mestbeleid⁵. De TCB ondersteunt mestverwerking omdat dit bijdraagt aan het verminderen van het mestoverschot. Door mestverwerking kan het gebruik van kunstmest verminderen en kunnen nutriëntenkringlopen beter worden gesloten⁶. De TCB ziet de praktijkproef als een stap in deze richting. De TCB heeft destijds haar zorg geuit over het feit dat de relatief grootschalige praktijkproef al werd gestart voordat de resultaten van onderzoek naar emissie van ammoniak en lachgas bij aanwending van mineralenconcentraat bekend waren⁷.

Uit resultaten van recente onderzoeken blijkt dat mineralenconcentraat een meststof is met een hoog risico op ammoniakemissie. Met emissiearme aanwendingsmethoden is de ammoniakemissie sterk te reduceren. In graan met een zodenbemester bedroeg de ammoniakemissie drie procent van de NH₄-N gift, in graan met sleepslangen twaalf procent en in aardappelen met sleepslangen zestien tot twintig procent⁸. Vergeleken bij gehanteerde normgetallen voor ammoniakemissie bij verschillende toedieningstechnieken⁹ is dit een goed resultaat. Uit een laboratoriumproef is eveneens gebleken dat de ammoniakemissie sterk wordt gereduceerd door het onderwerken van het mineralenconcentraat. De lachgasemissie nam echter toe door het onderwerken¹⁰. Het effect van grootschalige productie en toepassing van mineralenconcentraten op de totale ammoniak- en lachgasemissie is volgens scenarioberoeeningen echter beperkt¹¹.

Het toedienen van mineralenconcentraat in aardappel en graan met sleepslangen onder gewas lijkt tot een aanzienlijke reductie van de ammoniakemissie te leiden. Voortzetting van de praktijkproef draagt slechts in geringe mate bij aan ammoniakemissie. Gezien het potentiële milieuhygiënisch belang van mineralenconcentraat heeft de TCB geen bezwaar tegen voorzetting van deze aanwendingsmethode in het kader van de *pilot*.

Met de meeste hoogachting,

Het origineel van dit advies is gestuurd aan de verantwoordelijke bewindspersoon/personen.
--

Ali Edelenbosch
Voorzitter Technische commissie bodem

-
- 1 Brief van de Staatssecretaris van EL&I aan de Technische commissie bodem betreffende Emissiearm aanwenden van mest: verlenging ontheffing en vrijstelling, d.d. 17 april 2012, kenmerk 270100, zie bijlage.
 - 2 Advies Praktijkproef alternatief spoor, TCB A056(2010).
 - 3 *Review* Ammoniakemissie in de praktijkproef "bovengrondse aanwending van drijfmest", Commissie Deskundige Meststoffenwet, werkgroep 'Ammoniakemissie bij bovengrondse aanwending dunne mest', rapportage v6, 30-11-2011.
 - 4 Uitgangspunt genoemd in brief van de Minister van LNV aan de voorzitter van de TCB betreffende Praktijkproef alternatief spoor, d.d. 5 februari 2010, kenmerk AKVL.2010.47.
 - 5 Brief Staatssecretaris EL&I aan Tweede Kamer der Staten Generaal betreffende toekomstig mestbeleid, d.d. 28 september 2011, kenmerk 230297.
 - 6 Advies Sluiten nutriëntenkringlopen, TCB A059(2010).
 - 7 Advies Toedienen mineralenconcentraat, TCB A057(2010).
 - 8 J.F.M. Huijsmans en J.M.G. Hol, 2011. Ammoniakemissie bij toediening van mineralenconcentraat op beteeld bouwland en grasland. Plant Research International, rapport 387.
 - 9 Voor bovengronds breedwerpig verspreiden is de emissiefactor 74% van de toegediende NH₄-N, voor sleepvoeten 26%, voor toediening met een sleufkouter 22% en voor zodenbemesting 19%, zie voetnoot 3.
 - 10 G.L. Velthof en E. Hummelink, 2011. Ammoniak- en lachgasemissie na toediening van mineralenconcentraten. Resultaten van laboratoriumproeven in het kader van de *Pilot* Mineralenconcentraten. Alterra-rapport 2180.
 - 11 J.P. Lesschen, I. Staritsky en G.L. Velthof, 2011. Verkenning grootschalige toepassing van mineralenconcentraten in Nederland; Effecten op nutriëntenstromen en emissies. Alterra-rapport 2247.

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Technische Commissie Bodem
Postbus 30947
2500 GX 'S-GRAVENHAGE

**Directie Plantaardige
Agroketens en
Voedselkwaliteit**
Cluster Mest, Milieu, Energie en
Ethiek

Prins Clauslaan 8
2595 AJ DEN HAAG
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
www.rijksoverheid.nl/eleni

Contactpersoon
drs. P.J.A. Soons
Senior beleidsmedewerker

T 070 - 378 4648
p.j.a.soons@minel.nl

Datum 17 april 2012

Betreft Emissiearm aanwenden van mest: verlenging ontheffing en vrijstelling

Onze referentie
270100

Geachte Voorzitter,

In 2010 is aan de vereniging Noordelijke Friese Wouden en de Vereniging Behoud Boer en Milieu voor uitvoering van een proef waarbij drijfmest breedwerpig wordt aangewend, ontheffing verleend van voorschriften in het Besluit gebruik meststoffen voor emissiearm aanwenden. De ontheffing voor deze proef expireert op 19 april 2012. Onlangs heeft staatssecretaris Bleker besloten de ontheffing te verlengen tot 1 september 2012. Daarmee komt wat meer tijd beschikbaar om een verzoek dat de twee verenigingen hebben ingediend voor een vervolproef, zorgvuldig te bekijken.

Daarnaast is in 2010 – voor dat jaar - vrijstelling verleend van voorschriften voor emissiearm aanwenden aan ondernemers die gebruik maken van mineralenconcentraat dat is verkregen in het kader van de gelijknamige pilot. Deze vrijstelling is in 2011 verlengd in verband met verlenging van de proef. Nu besloten is de pilot te verlengen, is het voornemen ook de vrijstelling voor toepassing van het mineralenconcentraat in aardappelen en graan te verlengen.

Over ontheffing en vrijstelling heeft uw commissie eerder advies uitgebracht met adviezen AO56 (2010) resp. AO57(2010). Graag verneem ik, zoals voorgeschreven, zo spoedig mogelijk uw advies over de verlenging van de ontheffing resp. vrijstelling.

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
Namens deze:

Ir. C. Lever
Directeur Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

TCB adviezen gerelateerd aan dit advies:

Advies Praktijkproef alternatief spoor, A056(2010)

Advies Toedienen mineralenconcentraat, A057(2010)

Advies Sluiten nutriëntenkringlopen, A059(2010)

De commissieleden van de TCB zijn:

Mevr. A. Edelenbosch, voorzitter TCB, openbaar bestuur

Prof.dr. P.C. de Ruiter, vicevoorzitter TCB, hoogleraar instituut Biometris en waarnemend leerstoelhouder Landdynamiek, Wageningen UR

Prof.dr.ir. F.B.J. Barends, emeritus hoogleraar grondwatermechanica bij TU Delft en lid van de wetenschapsraad van Deltares

Prof.dr. J. Griffioen, bijzonder hoogleraar waterkwaliteitsbeheer aan de faculteit Geowetenschappen van de universiteit Utrecht en onderzoeker milieugeochemie, Deltares, Utrecht

Drs. C. Hegger, arts maatschappij en gezondheid bij GGD Rotterdam-Rijnmond

Dr.ir. J.J. Neeteson, manager business unit Agrosysteemkunde van Plant Research International, Wageningen UR, en waarnemend leerstoelhouder van de leerstoelgroep Biologische Landbouwsystemen van Wageningen UR

Prof.dr. J.G.M. Roelofs, hoogleraar biogeochemie ten behoeve van natuurbeheer, hoofd van de afdeling aquatische ecologie en milieubiologie, Radboud Universiteit Nijmegen

Prof.dr. J.C.H.M. Vangronsveld, hoogleraar biologie en milieukunde aan de universiteit van Hasselt en directeur van het Centrum voor Milieukunde van de Universiteit Hasselt, België

Prof.dr. J.A. van Veen, hoogleraar microbiële ecologie, universiteit van Leiden en hoofd van de afdeling microbiële ecologie, Nederlands Instituut voor Ecologie, Wageningen

Prof.dr. W.P. de Voogt, bijzonder hoogleraar milieuchemie verbonden aan leerstoelgroep *Earth Surface Science (ESS)*, Instituut voor Biodiversiteit en Ecosysteem Dynamica, Universiteit van Amsterdam en *principal scientist* bij KWR *Watercycle Research Institute*, Nieuwegein

Dr. A.P. van Wezel, hoofd kennisgroep waterkwaliteit en gezondheid, KWR *Watercycle Research Institute*, Nieuwegein

Drs. K. de Snoo, ministerieel vertegenwoordiger, directeur Duurzaamheid, Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Het secretariaat van de TCB:

Dr. J. van Wensem, algemeen secretaris/ directeur

Dr.ir. A.E. Boekhold, adviseur, tevens plaatsvervangend algemeen secretaris

Drs. J. Tuinstra, adviseur

Drs. M. ten Hove, adviseur

Drs. C.C.M. Gribling, adviseur

J. Oudshoorn, ondersteuner

Dit advies is opgesteld door Joke van Wensem